

27 februari 1970

Goeden avond, vrienden.

U weet nu wel dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn en zult dus vanzelf op uw eigen wijze nadenken over het meer actuele onderwerp dat hedenavond aan de orde is. Wij spreken vandaag over:

MAATSCHAPPIJONTWIKKELING

Laat mij voorop stellen dat ik natuurlijk niet in de beperkte tijd die ter beschikking staat met u de gehele maatschappij ontwikkeling kan doornemen. Er zijn echter enkele facetten die op het ogenblik wel interessant zijn. Dit niet alleen omdat zij in de hedendaagse maatschappij veel rumoer veroorzaken, maar vooral omdat zij een aanduiding zijn voor allerhande plaatsvindende geestelijke en mentale processen, terwijl naar ik meen zelfs een verandering van gevoelswaarderingen mede een rol speelt.

De maatschappij kan worden gezien als een eenheid waarin door een kleine groep gezaghebbers een orde wordt bepaald die door een groot aantal wordt aanvaard. Een kleine groep aan de top maakt in een maatschappij dus steeds weer uit wat de anderen zullen doen en laten, maar daarnaast bepalen zij ook vaak wat die anderen zullen geloven denken en verwerpen. In de ontwikkeling door de eeuwen heen kunnen wij zien dat de maatschappij in gedaante van deze kleine groep steeds weer aangevallen wordt. In deze tijd spreekt men over het aanvallen van het establishment. In feite zou men beter kunnen stellen dat de kleine groep die aan de top staat, tot symbool van het geheel wordt en zo voor aanvallen altijd vatbaar is.

De oorzaak is vooral dat ook anderen graag eens aan de top willen staan. In uw tijd voerde dit proces tot iets wat men socialisatie pleegt te noemen. Anderen spreken liever van een socialisering van de maatschappij. Wat men met deze termen nu precies wil aanduiden is mij niet geheel duidelijk. Misschien wil men met deze term wel wijzen op de toename van het aantal a-socialen in de gemeenschap. In ieder geval schijnt het onder meer te betekenen, dat eenieder die te hard schreeuwt, de mond gestopt moet worden. Dit kun je, zoals u zult weten, op twee manieren doen: door de mond in kwestie dicht te slaan, of door er iets in te stoppen. Dit laatste is een proces dat op het ogenblik in een groot deel van de wereld wordt gevolgd - althans enigermate. Daardoor zien wij in de hedendaagse maatschappij een wat eigenaardige ontwikkeling.

Enerzijds hebben wij te maken met gemeenschappen die zich, ondanks alles, voor hun gedrag blijven baseren op bepaalde geloofswaarden - zelfs het geloof aan sociale rechtvaardigheid is niets meer dan een geloof. Dit legt alle leden van de gemeenschap zekere verplichtingen op. Anderzijds heeft de reactie op de luidste schreeuwers bij velen de overtuiging post doen vatten dat zij ook zonder tegenprestatie recht hebben op een behoorlijk bestaan, volgens hun eigen normen. Dit laatste schept nogal wat moeilijkheden omdat de maatschappij zoals u deze in uw dagen kent, ofwel is gebaseerd op onderdanigheid, dan wel op concurrentie. Is de basis onderdanigheid dan heeft het establishment het totale gezag. Krachtens dit gezag regelt het alle dingen, niemand heeft dus andere rechten dan hem worden toegekend door het gezag en niemand is vrij naar eigen inzicht te handelen en te denken. Het recht dat men dan heeft, is het recht te gehoorzamen en dit is veelal het enige werkelijke recht.

Aan de andere kant staat de concurrentiemaatschappij die wel eens, mijns inziens verkeerdelijk, de kapitalistische maatschappij wordt genoemd. Hier is het belangrijkste recht dat men heeft, naar eigen maatstaven te handelen, mits men maar beter produceert, verkoopt enzovoort dan anderen. In deze maatschappijvorm is elk recht dat men verwerft, afhankelijk van de prestatie die men levert. Daarbij is zelfs de waarde van de prestatie op zichzelf nog niet bepalend, maar alleen de waardering die de prestatie krijgt in de gemeenschap. Ik wil nu enkele, volgens mij, toepasselijke stellingen formuleren die op dit alles betrekking hebben.

Naarmate het individu meer rechten heeft of pretendeert te bezitten tegenover de gemeenschap, zal de regeling van die gemeenschap op meer absolute basis geschieden, zodat de vrijheid van alle individuen daarin kleiner zal worden. Naarmate het individu minder rechten kan laten gelden tegenover de gemeenschap zal deze gemeenschap een grotere vrijheid kunnen toestaan aan het individu, met dien verstande dat het individu voor zijn enkele rechten tegenover de gemeenschap zelf op zal moeten komen en zelfs hiervoor zal moeten vechten.

In het eerste geval hebben wij te maken met een zogenaamde socialistische maatschappij. Nederland kan als voorbeeld voor een gematigde maatschappij van deze vorm dienen. Ongeveer 50% of iets minder van het totale gemeenschappelijke inkomen gaat weg aan gemeenschappelijke projecten en zorgen. De eenling heeft in de praktijk geen recht over de helft van eigen inkomen te beschikken. Misschien meent u dat u via het parlement invloed hebt. Hier moet ik u teleurstellen: het werkelijke deel van een jaarlijks budget waarop het parlement werkelijke invloed heeft en waarvan het de besteding kan wijzigen, is niet meer dan 4, soms 5 % van het jaarlijkse staatsinkomen. In de praktijk betekent het dat u over de besteding van uw belastinggelden dus weinig of niets hebt te zeggen, daar alle bestedingen tot op een vaak zeer lange termijn reeds zijn vastgelegd. Om u er toe te brengen de rekening te betalen en op de volgens het gezag juiste wijze te leven, zal men dus steeds meer gebods- en verbodsbepalingen moeten uitvaardigen en zal men steeds meer alles van bovenaf moeten regelen en eventueel beperken.

Zogenaamde sociale overwegingen en maatregelen hebben soms vreemde gevolgen. U meent misschien dat het toeval is dat het merendeel van uw volk margarine eet, terwijl het in wezen economisch en zelfs misschien voor de gezondheid beter zou zijn wanneer u roomboter zou eten. Dit is alleen mogelijk wanneer men geen garantieprijs zou vaststellen - een sociale maatregel om te zorgen dat de boer aan zijn trekken kan komen. Het gevolg zou zijn dat de roomboter goedkoper en de productie minder lonend zou zijn, terwijl meer mensen roomboter zouden gaan eten, terwijl meer boeren over zouden gaan schakelen op vetweiderij. Er zou dan gemakkelijker aan de vraag naar vlees kunnen worden voldaan. U zou misschien uiteindelijk toch margarine gaan eten maar dit zou dan niet meer het gevolg zijn van een wettelijk gesanctioneerde prijsopdrijving die vele kostbare - door u te betalen - maatregelen als opslag noodzakelijk maakt. De boer zou zelfs meer kunnen verdienen, maar zou meer rekening moeten gaan houden met de vraag en zich snel moeten aanpassen aan veranderingen daarin.

De vraag is nu maar wat men werkelijk wil. De doorsnee mens in de rijkere landen blijkt van de gemeenschap een zo groot mogelijk pakket zorgen en diensten te willen ontvangen bij een gegarandeerd minimum inkomen, terwijl hij de gemeenschap anderzijds zo weinig mogelijk gezag over zijn handel, wandel en bezit zou willen toekennen. Degenen die enerzijds het gezag en de regels van het gezag bestrijden maar aan de andere kant al deze rechten en verworvenheden ongeschonden willen behouden, vechten niet voor een nieuwe hervormde en betere samenleving, daar hun streven voert tot het vastlopen van het functioneren binnen de maatschappij van alle denkbare diensten enzovoort. Het resultaat daarvan is dan een economische en politieke crisis, die ofwel voert tot het ontstaan van een dictatuur, dan wel terugkeert naar concurrentiemaatschappij waarin zeer velen moeten lijden onder die behoefte tot, en het vermogen tot verdienen van veel, door zeer weinigen.

Dit alles is op het ogenblik zeer actueel. U meent misschien dat dit alleen maar theorie is. Kijk dan eens hoe het er op het ogenblik voor staat. Het is wel zeker dat, tenzij de staten steeds meer gezag aan zich trekken, de gehele wereld en ook uw land binnen drie jaren in een economische crisis verwickeld zullen zijn. Zo kan men, ondanks alle beweringen van het tegendeel, niet meer huizen voor u bouwen dan men nu doet omdat die huizen te duur zijn. De huizen zijn onbetaalbaar door de zeer hoge renten die op het ogenblik moeten worden gegeven indien men het nodige kapitaal wil aantrekken. Deze hoge renten zijn weer noodzakelijk omdat de mensen liever verbruiksartikelen voor hun geld kiezen - overigens niet geheel ten onrechte - dan hun geld op langere termijn te besparen of te beleggen. Dit werkt inflatie in de hand waardoor de rente-eisen nog hoger worden. Naarmate het werkelijk inkomen in een staat met goede sociale voorzorg toeneemt, wordt namelijk de neiging tot verbruiksbestedingen groter, terwijl de geneigdheid iets te besparen of te beleggen kleiner wordt omdat men meent voor later toch wel voldoende verzorgd te zullen worden.

Daarbij blijkt uw maatschappij zich te ontwikkelen in een richting, waarbij overbesteding - dus het uitgeven van meer gelden dan in feite verantwoord is - praktisch gelijkelijk bestaat bij overheid en verbruiker. De producent krijgt de kans niet meer om meer uit te geven dan hoogst noodzakelijk is. Het resultaat is dat vernieuwingen vaak te laat plaats vinden en op de duur steeds meer moeilijkheden ontstaan ten aanzien van een rendabele productie. De zo ontstane moeilijkheden bij producenten hebben invloed op productie, omzet en uitvoer, wat zijn weerslag zal vinden in het gemeenschappelijke inkomen. Het inkomen van de eenling gaat in werkelijke waarde steeds achteruit. Dit heeft weer invloed op het werkelijke staatsinkomen, wat op zijn beurt de mogelijkheden van de staat weer zal beïnvloeden.

De mens die in een dergelijke mallemolen terecht komt, zal er op een gegeven ogenblik uit los moeten breken. Reeds de aanloop van dit proces betekent een toenemende afkeer van de maatschappelijke waarden. Overal op de wereld kunnen wij dit constateren - ofschoon het zich zeker niet altijd in een geheel aanvaardbare vorm zal uiten. Wij zien steeds meer overal gemeenschappen ontstaan die alleen nog maar eisen, zonder te willen presteren. Daarnaast zien wij ook gelukkig steeds meer groepen ontstaan die zich niets van de overheid wensen aan te trekken, maar ook niets van haar willen hebben, terwijl zij eveneens weigeren haar iets te geven, of haar op andere wijze te steunen. Er ontstaan overal steeds meer groepen die zich geheel los wensen te maken van de gevestigde orde en gemeenschap. Maar zelfstandigheid betekent ook : kritisch denken. Kritisch denken impliceert in de maatschappij in de eerste plaats - hoe jammer dit ook is voor de mensen die het toch zo goed bedoelen - kritiek op de gevestigde instellingen. Wat weer inhoudt dat men het menselijke gedrag volgens de nu geldende normen niet meer aanvaardt en over alles wat hiermede in verband staat mede een oordeel velt.

Voor een geestelijk bewustwordingsproces is dit van groot belang: Wanneer ik de regels van de maatschappij klakkeloos aanvaard kan ik misschien op aarde prettiger leven. Maar ik zal zo nooit loskomen uit de begrenzings van die gevestigde maatschappij. Op het ogenblik dat echter bewuste kritiek op die maatschappij in ernst ontstaat, zien wij een versnelde maatschappelijke ontwikkeling plaats vinden. De doorsnee denker is altijd en door alle tijden iemand die zich kritisch tegenover gezag en gevestigde orde opstelt. Men ervaart nu meer, zal meer weerstanden ontmoeten en bewuster moeten reageren. Hierdoor zal men tot zelfkritiek komen op de duur. Maar naarmate men meer hangt aan het gezag, of zelfs er persoonlijk deel van is, wordt zelfkritiek die oprecht is, moeilijker. Vandaar dat zo weinig VIP's werkelijke zelfkritiek kennen.

De invloed die geestelijk met dit alles in verband staat, kan weer in enkele alinea's worden weergegeven:

Elke verwerping van de maatschappij impliceert een verandering van eigen gedrag.

Elke verandering van eigen gedrag scheidt de noodzaak voor het Ik een nieuwe bestaansrechtvaardiging te vinden.

Elke individuele bestaansrechtvaardiging houdt in dat men tot een samenwerking met anderen komt, al is het maar met het doel zichzelf uit te kunnen drukken. Een vrije gemeenschap gebaseerd op onderlinge behoeften, is veel flexibeler dan elk apparaat dat in feite tracht anderen hun behoeften te decreteren.

De maatschappelijke ontwikkelingen kunnen dan ook volgens mij ongeveer als volgt worden gezien. Ik begin met de materiële ontwikkelingen.

De eerstkomende vijf jaren: materiële crises, gepaard gaande met toenemend sterke aanvallen op het establishment en een toenemende neiging tot dictatuur in bijna alle landen. Een poging de voorlichting gelijk te richten en het ongewenste te onderdrukken is eveneens, volgens mij, overal te verwachten. Deze crisisperiode geeft zodanige onvrede dat in vele landen burgerstrijd van grotere of kleinere omvang zal ontstaan. Zeer belangrijk is de functie van de dienaren van de gewapende macht die voor de keuze worden gesteld: verder als handhavers van de openbare orde en het gezag optreden en hierdoor zichzelf in feite uit de gemeenschap en de verdere maatschappij uit te sluiten, dan wel in de werkelijke maatschappij op te gaan, maar hierdoor hun bekwaamheden als handhavers van het gezag niet meer of niet meer eerlijk aan het gezag ter beschikking te stellen. Ik neem aan dat een aantasting van leger en politiemacht de komende 10 jaren, met nadruk op de eerste 7 jaren, vermoedelijk plaats zal vinden. Dit zal voeren tot een algehele verandering van de machtsverhoudingen in de verschillende landen en zal indirect wel eens kunnen voeren tot algehele veranderingen in het internationaal evenwicht.

Dan moeten wij verwachten - gezien de economische crisis - een toenemend aantal mensen, die op eigen verantwoordelijkheid en waarschijnlijk met het gebruik van middelen die zij anderen ontnomen hebben, of van anderen geleend hebben, overgaan tot een zelfstandige productie. Hierdoor lijkt mij een nieuwe verdeling van de markten en zo een verandering in de nu geldende verdeling van productiecapaciteit onvermijdelijk. De nadruk zal steeds meer komen te liggen op middelkleine bedrijven die veelal communaal worden geëxploiteerd. Deze ontwikkeling speelt een grote rol in de komende 50 jaren.

Met dit alles ben ik het zogenaamde kritieke jaar 2000, waarop de mensen zich nu zo vaak richten, al voorbij. Ik meen dan ook dat het nu tijd wordt iets te zeggen omtrent de te verwachten geestelijke ontwikkelingen. Ik stel: Wij hebben op het ogenblik te maken met een toenemend verzet tegen bestaande normen. Dit verzet is meestal niet redelijk. De rationalisaties die men geeft voor zijn verzet tegen de heersende normen zullen in de nabije toekomst reeds blijken onvoldoende te zijn. Hierdoor zal een nieuwe bestaansfilosofie ontstaan, vermoedelijk binnen vier jaren, die wereldomvattende invloed krijgt en daarbij vooral de jeugd mee zal slepen. Steeds grotere nadruk zal hierbij vallen op de innerlijke waarden van de mens, terwijl daarnaast zeer vele mensen grote nadruk zullen gaan leggen op de innerlijke beleving. Een sterke toename van behoefte aan mystieke beleving plus de behoefte aan een nieuw geloof zal vanaf heden nog tenminste 50 jaren lang een grote rol spelen.

De toenamen van geestelijke behoeften voert tot een meer algemene en vrijere vorm van geloven, waarbij het bestaande, vooral de als machtsorgaan geconstrueerde kerken enzovoort, waarschijnlijk hun laatste gezag gaan verliezen. Excessen hierbij zullen vooral de komende 10 jaren in steeds grotere mate voorkomen. Waar een geestelijke beleving of vergelijkbare waarde in de maatschappij een grote rol gaat spelen, zal de oriëntatie van de mens in de maatschappij een steeds sterkere gerichtheid op het geestelijk element in zich dragen. Dit betekent natuurlijk niet dat allen nu ook een vergeestelijkt leven gaan voeren, maar wel, dat de maatstaven waarmede zij hun slagen, hun successen af gaan meten, steeds meer van geestelijke aard zullen zijn. Ik meen dat dit proces de eerstkomende 3 à 4 jaren nog niet zo zeer merkbaar zal zijn, maar dan ook zeer sterk in de openbaarheid kenbaar zal worden. Ten laatste ben ik er van overtuigd dat door de sterke occupatie van zeer vele mensen met

geestelijke waarden een reeks van nieuwe geestelijke krachten en mogelijkheden in de mens ontwikkeld zullen worden. Hierdoor zal veel van de waarde die nu bestaande machtsmiddelen en organen op het ogenblik nog hebben, voor de gezaghebbers weg gaan vallen.

Wat dat laatste betreft zal ik maar enkel voorbeelden geven: Stel dat er 50 mensen zijn die geleerd hebben, hoe te teleporteren - zonder directe beroering voorwerpen te verplaatsen, ook op afstand. Dan is het niet meer noodzakelijk een actie toemaat te voeren. Men gaat eenvoudig samen bij een hoenderpark zitten en laat het op het toneel eieren regenen. Maar er zijn belangrijker mogelijkheden: Stel dat een atoomkopraket wordt af gevuld. De teleporteurs weten hiervan en slagen er in het apparaat om te keren zodat het franco huis bij de afzender wordt afgeleverd. Wanneer dit enkele malen is gebeurd zal geen macht op aarde meer de moed hebben een dergelijk wapen af te schieten, zelfs niet bij wijze van oefening.

Dergelijke voorbeelden klinken misschien krankzinnig, maar neemt men teleportatie aan dan is ook al het andere denkbaar. En stel nu eens, dat er telepaten zijn. Het is zeer waarschijnlijk, dat zij gezien de nodige instelling voor het beheerst gebruiken van de gave, niet zullen behoren tot het establishment. Zij zullen echter in staat zijn anderen mede te delen wat er elders in het geheim gebeurt. Gewone mensen zouden zo veel eerder op de hoogte kunnen zijn van hetgeen er in het Kremlin is gezegd of op het Pentagon dan de staatshoofden zelf. En de gewone mensen zullen daarop onmiddellijk kunnen reageren. Waar blijft dan de mogelijkheid, te profiteren op goederen of aandelenmarkt door bijzondere kennis, waar blijft de mogelijkheid tot politieke beheersing van de massa middels eenzijdige of valse voorlichting? Dit zijn maar enkele voorbeelden van de mogelijkheden.

Uw maatschappij zal dus nolens volens naar meer openheid toe moeten groeien, zelfs wanneer enkele gezaghebbers in deze noodzaak oorspronkelijk bijna zullen stikken. Het is bijvoorbeeld als politicus wel erg moeilijk om te bekennen, dat je in feite koehandel drijft. Maar wanneer er een telepaat is, die anderen duidelijk kan maken, wat je in feite hebt gedaan, zal de ontkenning alleen maar tot resultaat hebben dat niemand verder nog iets met een dergelijke leugenaar te maken zal willen hebben. Omgekeerd werkt het echter evenzeer: De jonge man die anderen opwekt om te demonstreren tegen bijvoorbeeld de oorlog in Vietnam, terwijl hij eigenlijk alleen maar de zaak op stellen wil zetten, of zelfs een geheel ander doel nastreeft, zal niet zoveel kans meer hebben idealisten mee te slepen. Een grotere openheid in de maatschappij is op het ogenblik in feite ondenkbaar: de gehele maatschappij is op het ogenblik in feite gebaseerd op misleidingen en geheimhouding. Indien de mogelijkheid dit nog verdere te doen, weg zou vallen, zou er op korte termijn een geheel nieuwe maatstaf in het maatschappelijke leven ontstaan.

Toch zal de mens aan de maatschappelijke band en het bestaan van maatschappelijke verhoudingen ook verder behoefte hebben. Zolang er een bakker is, kun je brood kopen en zelfs als recht brood eisen. Maar als er geen bakkers meer zijn, zal je zelf je brood moeten maken. Het wegvallen van vele diensten, tijdelijk of voorgoed, die de mensen tot nu toe als recht, ja, als natuurlijk deel van het leven hebben beschouwd, zal hen niet slechts duidelijk maken hoezeer men anderen in feite nodig heeft, maar zal bovendien hen doen overwegen, wat hun tegenprestatie is.

Daaruit kan nog veel meer voortkomen. Het zal bijvoorbeeld betekenen dat bewuste beperking van bevolkingsaantallen in het grootste deel van de wereld binnen 20 jaren normaal zal kunnen zijn. Het betekent dat de mensen de verhoudingen op elk terrein als zaken en arbeid, niet meer zal hoeven te baseren op het contractueel binden van anderen of het in afhankelijkheid houden van arbeiders. De arbeider is onder de huidige omstandigheden in feite de opvolger van de horige uit vroeger tijden. Men is niet meer zo sterk plaatsgebonden, maar is zoveel te sterker aan beroep en bedrijf gebonden. In plaats van de afhankelijkheidsdwang van heden zal steeds meer sprake zijn van vrije samenwerking op basis van lust en behoefte, waarbij het niet belangrijk meer is, hoe en hoeveel de mensen werken, maar slechts van

belang is dat de noodzakelijke prestaties tot stand komen. Een dergelijke maatschappij is zeker niet ideaal, is niet de verwezenlijking van mooie toekomstdromen als die van Bellamy. Zij zal ook niets meer te maken hebben met de vaak wanhopige pogingen in het heden, om toch vooral een stabiele maatschappij tot stand te brengen.

Nu weet de mens meestal niet werkelijk wat hij doet. Hij wil dit niet eens beseffen of weten. Voor het 50 jaren verder is zal elke mens echter weten, wat hij doet en waaraan hij in feite medewerkt, niet in de termen van 'ik ben maar de arbeider en een ander bepaalt alles en is dus alleen verantwoordelijk', maar in termen van 'dit is het project; wanneer ik dit niet aanvaarden kan, mag ik er niet eens aan medewerken'. Natuurlijk is een dergelijke ontwikkeling jammer voor bijvoorbeeld alle werkers in de kruit- en munitie-industrie in Nederland, want die zullen dan de consequenties moeten trekken die zij nu niet willen of kunnen trekken en moeten redeneren: 'wanneer wij verder werken hier, werken wij mede aan geweldpleging, onderdrukking, onrecht over de gehele wereld, dus moeten wij ophouden hier te werken, zelfs al zou ik niet weten, wat ik anders nog zou kunnen doen'.

Dat de maatschappij onder al deze veranderingen een zeer chaotische periode door zal maken, is te begrijpen. Maar deze verwarde tijd zal zeker niet een einde maken aan het respect voor het oude. Juist in iemand die zeker mystiek inzicht zoekt, zal ook een andere waardering van de wereld tot stand komen. Men zal bijvoorbeeld tot de conclusie komen dat de grachten van Amsterdam te mooi zijn om ze op te offeren aan zakelijke belangen of het vervoer van mensen in blik. Men zal dan tot de conclusie komen dat bossen zo belangrijk zijn voor de gezondheid, de ontspanning van de mens, ja zelfs voor de mogelijkheid die hij behoort te hebben, de natuur te erkennen en zich daarmee verwant te gevoelen, dat het schuld tegenover de maatschappij betekent wanneer men iets afneemt van het groen in dichtbevolkte gebieden.

In het begin zal het groeien ook van een dergelijk besef heel wat botsingen tot stand brengen en vele vreemde verschijnselen veroorzaken. De orde zal hieronder lijden. Het lijkt mij dan ook wel zeker dat wij, juist door de veranderingen die onvermijdelijk zijn, te maken krijgen met een verslapping van orde en een toenemend gangsterisme. De misdaden tegen gangbare orde, bewind en bezit nemen toe. Nu is dit laatste ook heden niets bijzonders en wordt in verhouding zwaar gestraft: een kleine inbraak brengt een veroordeling van één tot één en een half jaar, maar als je met een mes iemand dodelijk verwond, kun je er met enig geluk nog met 6 à 7 maanden vanaf komen. U hoeft mij niet te geloven. Ga de veroordelingen maar na die in uw eigen land op het ogenblik worden uitgesproken. U zult ontdekken dat de gangbare strafmaat voor geweldpleging zonder roof gemiddeld op ongeveer 1/3 ligt van die welke geldt voor aantasting van andermans bezit. U zult begrijpen dat hierdoor geweld bevordert wordt, zodat gewelddadigheid in de nabije toekomst sterk toe zal nemen en er zeker ook individuen zullen zijn die hiervan op een voor hen meer voordelige wijze gebruik zullen maken.

Dit zal echter bij de gewone mensen steeds sterker het besef brengen dat men elkander moet beschermen omdat men niet op anderen kan rekenen voor veiligheid. Men kan niet meer zeggen: daar wordt iemand bijna doodgeranseld, wij zullen de politie maar roepen, wanneer men weet dat de politie toch niet tijdig zal komen. Men zal beseffen: morgen kan ik een dergelijk iets meemaken. Ik moet dus ingrijpen, zonder mij af te vragen, of ik dit nu wel kan, of niet, maar eenvoudig, omdat slechts een met alle anderen gezamenlijk ingrijpen in alle gevallen mij de kans geeft ook zelf tegen geweld beschermd te worden. Dit betekent het groeien van een verantwoordelijkheidsbesef tegenover anderen, niet op grond van algemene en vage termen, zoals nu: 'Kinderbijslag moet er wezen, dus moet eenieder daaraan maar betalen en voor de oudjes moeten we ook wat doen, dus moet eenieder daaraan mee betalen. En laat de kinderen en de ouderen die niet van onze familie zijn dan voor de rest maar verrekken, wij hebben gedaan wat noodzakelijk was'. Want in feite is dit niet het aanvaarden van een verantwoordelijkheid, maar juist het afschuiven van verantwoordelijkheden. Het klinkt misschien wat vreemd, wanneer ik het zo stel. Maar dergelijke dingen zijn onpersoonlijk. De nieuwe maatschappij voert tot een steeds meer noodzakelijke persoonlijke samenwerking die

het nemen van persoonlijke aansprakelijkheid voor anderen omvat. Een dergelijke ontwikkeling verwacht ik natuurlijk niet alleen in Nederland maar in praktisch alle landen ter wereld.

Ik wil u nu enkele voorbeelden geven over ontwikkelingen elders.

In de USA zien wij hoe steeds meer kleine gemeenschappen en belangengroepen zich aaneen sluiten om gezamenlijk tegenover de wereld te gaan ageren. Dit is niet alleen het geval met bepaalde jeugdgroepen of kleurlingen, maar overal. Handelaren hebben zich aaneengesloten om te bereiken dat belastingen die hun bedrijf schaden, als het kopen van zogenaamde protectie, verminderd zullen worden. En zij hebben daarmee inderdaad succes, ongeacht de grote macht van de onderwereldorganisaties. Wij zien daarnaast dat mensen in de steden zich aaneensluiten om een beter vervoer mogelijk te maken. Zij doen dit onder meer door elkander vervoersmogelijkheden te bieden en ook op andere wijze steeds voor elkander ter beschikking te zijn. Verbetering van onderwijs wordt op het ogenblik door bepaalde groepen, hoofdzakelijk van kleurlingen, bereikt. Deze groepen maken zich los van het federaal bepaalde of door staat en stad gevoerde schoolbeleid, door eigen scholen op eigen kosten tot stand te brengen waar de onderwijzers vaak een nevenberoep uitoefenen waarvan zij grotendeels leven. De onderwijskwaliteit is in deze scholen gemeenlijk veel hoger dan de aan de groep normaal ter beschikking staande scholen op kunnen brengen.

In Rusland zien wij soortgelijke ontwikkelingen. Er bestaat bijvoorbeeld in dit land een nijpend tekort aan werkelijke voorlichting. Dit zult u wel weten. Wat u echter niet zult weten is dat er in Rusland een zeer sterke ondergrondse pers bestaat. Zij wordt gevoerd door mensen die berichten via radio en dergelijke weten af te luisteren en deze in onverkorte vorm middels handgeschreven blaadjes, stencils en dergelijke verbreiden. Op dezelfde wijze wordt door de staat niet aanvaarde literatuur verbreid. In bepaalde gebieden zien wij dat arbeiders zich aaneen sluiten, om zo tegen de regels van de partij of de voorstellen van Moskou in, een bepaalde productietempo of een veranderde productiewijze af te dwingen. Zij hebben daarmee vaak goede resultaten gehad, onder meer in de machinefabriek de Rode Ster bij het vroegere Stalingrad.

Wij zien dat de zogenaamde vrije handel in nevenproducten van de kolchozen en de zogenaamde vrije tuinen van de boeren voerde tot een wijze van gezamenlijk handeldrijven, waardoor ook bedrijven die afgelegen zijn, de kans zien hun producten tegen de hoogste prijzen in de grote steden af te zetten. In enkele steden zoals Moskou en Leningrad heeft dit maatregelen uitgelokt. De handel in de steden zelf nam onmiddellijk af, maar nu voltrekt de handel zich, vooral op feestdagen en vrije dagen, in voorsteden of ergens buiten de stad, zodat de boeren ook in dit geval een overwinning hebben behaald op de beampten. Het zijn alle kleine dingen. Het gaat steeds weer om kleine groepen die vooral door zelfzucht bijeen worden gehouden. Dit weet ik ook wel. Maar belangrijk is dat deze groepen zich ook onder een bestel dat hiertoe geen mogelijkheid schijnt te bieden, wisten los te maken van het algemeen bewind en de daardoor beoogde toestanden. Zelfs heeft Rusland op het ogenblik zijn eigen gangsters. Wat ik maar een hele prestatie vindt voor een communistisch-leninistische ideële maatschappij.

Al deze dingen zijn hoopgevend. Zij bewijzen dat de revolutie die op het ogenblik aan de gang is, niet slechts een economische of verbruiksrevolutie is of zelfs een politieke revolutie, maar de gehele samenleving betreft. De mensen graviteren weer naar de kleinere groep en zoeken in hun verwantschap met die kleinere groepen naar een maximale vrijheid voor zichzelf, ook wanneer zij hierdoor bepaalde verantwoordelijkheden zelf moeten gaan dragen. Dit voert tot een zelfstandiger denken, een meer persoonlijk begrip voor eigen innerlijk beleven, zodat ik meen te mogen zeggen, dat ondanks haar schijnbare verwarringen en schijnbaar steeds toenemende complexiteit de maatschappij van heden een ideaal broedbed vormt voor een meer geestelijk bewuste maatschappij van morgen. Ik meen dat de problemen rond kapitaal en gemeenschappelijk bezit die vandaag een rol spelen, morgen eenvoudig onzin zullen zijn geworden omdat men dan zal beseffen dat samenwerking belangrijker is dan kapitaal of

machtsuitoefening. Ik veronderstel dan ook dat binnen 100 jaren voor 9/10 van de wereld een maatschappij ontwikkeling zal ontstaan, waardoor geen directe lijn meer zal kunnen worden getrokken tussen arbeid en ontspanning. Ik meen dat geestelijke activiteit en denken dan bijna automatisch ook een werkelijke levenshouding zullen gaan betekenen en dat naast een veel grotere vrijheid van het individu juist hierdoor ook een veel intenser samenwerking tussen individuen mogelijk zal zijn.

En degenen die zo even bij de aankondiging van mijn onderwerp zo moesten zuchten en misschien ondertussen door zijn blijven zuchten wil ik hiermede de vreugdige tijding brengen dat hiermede mijn onderwerp is afgehandeld. Degenen die vooral hebben nagedacht over de geestelijke consequenties van het hetgeen ik heb gezegd, kan ik slechts opmerken: het is goed wanneer de toekomst hoopvol is, zoals ik getracht heb aan te tonen, daar hierdoor veel van hetgeen men op het ogenblik moeilijk kan verwerken, hierdoor aanvaardbaar wordt als middel tot een doel. De zorg die u vandaag hebt is een zorg die morgen reeds vruchten kan dragen. Wanneer u zelf maar niet stil blijft staan bij een verleden dat uiterlijk nog in stand wordt gehouden, maar feitelijk reeds zozeer op apegapen ligt - verontschuldig het woord - dat elk ogenblik rigor mortis kan inzetten. Hebt u commentaren?

Vraag: Is deze mij welkome verandering waarover u spreekt deel van de geestelijke verandering die u naar ik meen in 1970 voor vele jongeren verwacht?

Antwoord: Ik meen dat hetgeen ik vandaag over maatschappijontwikkeling heb gezegd, dit inderdaad te verwachten geestelijk reveil laat zien als een normale fase in het huidige ontwikkelingsproces. Zoals veel wat men in de komende jaren met enige angst zal zien gebeuren, deel zal blijken te zijn van een in feite normaal verlopend ontwikkelingsproces en daardoor - wat belangrijker is - deel van een normale geestelijke en materiële groeiomgankelijkheid voor alle mensen.

Reactie: Ik bedoel het bewustwordingstype dat zijn schaduw op de maatschappij gaat werpen.

Spreker: Ik vind u een type, wanneer u over een bewustwordingstype spreekt. Wanneer ik over een vorm, bijvoorbeeld een auto, spreek, kan ik het inderdaad over een type hebben. Maar bewustwording kan ik slechts bezien als een uitbreiding van het op het ogenblik door het bewustzijn omgrensd gebied, mentaal of geestelijk. Een typering is niet mogelijk, daar eenieder een afzonderlijke ontwikkeling kan hebben en de betekenis van alles voor eenieder een andere betekenis of waarde kan hebben, zonder dat hierdoor een beletsel voor een werkelijke uitbreiding van het bewustzijn ontstaat.

Vraag: Gaan de kunstmatige grenslijnen tussen standen, rassen, gehuwd en ongehuwd zijn en dergelijke dan ook over?

Antwoord: Ik meen dat dergelijke dingen in feite reeds op de helling zijn gekomen en zelfs zo nu en dan al zwaar op de hak worden genomen. Reeds op dit ogenblik blijkt bijvoorbeeld de betekenis van een gezinsmoraal, indien wij de uiterlijke opvattingen van de mensen eens even buiten beschouwing laten en ons tot de feiten beperken, reeds zeer progressief te zijn, ook al zegt men het nog anders. Men is nu eenmaal gewend dergelijke dingen op een bepaalde wijze openlijk te bezien en uit te drukken. Mensen spreken nog steeds over de noodzaak, trouw te zijn. Maar steeds meer rijst de vraag, wat die trouw eigenlijk inhoudt en wat zij betekent? Waaraan is men trouw? Vaak blijkt dit aan een gewoonte zonder meer te zijn. Langzaam maar zeker blijken de werkelijke criteria te veranderen, ook bij de scheidingslijnen tussen de rassen. Zij blijken in deze dagen steeds meer in stand te worden gehouden door angsten en economische noodzaken en steeds minder uit een werkelijke overtuiging voor te komen.

Om het eens eenvoudig te stellen: het blanke ras kan zijn welvaart alleen blijven handhaven, wanneer het over een redelijk aantal slaven - al mag je die natuurlijk nu niet meer zo noemen - de beschikking heeft. Die slaven moeten dan verschillen van de doorsnee blanken in een bepaalde maatschappij omdat je alleen door dit anders zijn de slaaf zult kunnen

onderscheiden. En als wij niet over slaven mogen spreken, laten wij dan zeggen: degenen die uitgebuit worden. Zo is het begrijpelijk dat men in Nederland bij voorkeur Turken en andere zuiderlingen werft voor het verrichten van de rotwerkjes die een Nederlander niet meer op wil knappen, daar je dan meteen ook kunt zien dat zij anders zijn en zo een zekere grenslijn kunt trekken. Ook al zal men dit niet officieel toegeven. Vergeet niet dat een kastesysteem inherent is aan de maatschappij, zoals die op het ogenblik bestaat. Dit houdt mede een waarderingsverschil ten aanzien van verschillen in ras in. Op het ogenblik dat de economische noodzaak tot het handhaven van de kasten wegvalt, blijft alleen nog een groepserkenning over. Het is duidelijk dat elke groep nog steeds andere groepen min of meer zal afwijzen. Maar dan gebeurt dit alleen nog maar op grond van de voor die groep gangbare erkenningen. Ik kan mij voorstellen, dat vele negers er voorlopig nog niet veel in zullen zien om onmiddellijk met blanken te gaan trouwen, terwijl omgekeerd de meeste blanken in een menging van rassen evenmin veel zullen zien. Daar het echter gaat om kleinere groepen, zal men dit alleen als belangrijk voor de eigen groep zien en niet meer beschouwen als een algemeen geldende wet of regel. Hierdoor krijg je op de duur een wegvallen van vele spanningen die juist op racistische basis bestaan.

Dit proces zal echter veel meer tijd vergen dan vele andere delen van de bewustwording en ontwikkeling, waarover ik u sprak, daar de rassenvooroordelen zo sterk voor de rassen verknoopt plegen te zijn met zelfhandhaving, dat een groot deel van alle rassen maar erg langzaam zal kunnen komen tot de erkenning van algehele gelijkwaardigheid, ook op emotioneel vlak. Zelfs wanneer het gaat om het als gelijkwaardig aanvaarden van anders denkenden, gekleurde, of anders levende mensen buiten de eigen groep zal de emotionele factor lange tijd nog een belangrijke rol spelen. In de eigen groep zal men verschillen voorlopig, naar ik meen, geheel nog niet kunnen aanvaarden. Oplossing van de rassengeschillen zal dan ook volgens mij nog wel 300 tot 350 jaren vergen, mits in de tussentijd geen oorlog op basis van ras is uitgebroken - wat in bepaalde delen van de wereld zeker niet ondenkbaar is.

Vraag: Zal de tijd ook de verschillen tussen jong en oud, die op het ogenblik zeer groot zijn, op kunnen lossen ?

Antwoord: Ik meen dat de hiermede verbonden geschillen - niet de verschillen - binnen veel kortere tijd tot oplossing kunnen komen. De jongeren zijn immers voor een groot deel toch afhankelijk van de ouderen, ook al beseffen zij dit op het ogenblik misschien niet geheel. Zij kunnen alleen leren van ouderen. Een Marcuse is bijvoorbeeld het product van een oudere generatie. Hij is echter gelijktijdig tot een leidsnoer en bijbel geworden voor vele jonge activisten van deze tijd. Soortgelijke voorbeelden zijn te over te geven. De ouderen verschaffen in feite de middelen waardoor de jongeren verder kunnen gaan. En wanneer de jongeren dit eenmaal gaan begrijpen, zo meen ik dat de jongeren ook de ouderen met hun afwijkende standpunten, gebruiken en denkwijzen wel zullen kunnen aanvaarden. Dat het echter tot een werkelijke gelijkheid tussen jong en oud zou kunnen komen, lijkt mij ondenkbaar, zeker voorlopig. Wederkerig begrip: ja. Communicatie: uitdrukkelijk ja, waarschijnlijk reeds geheel binnen 20 à 30 jaren. Maar een werkelijke opheffing van de verschillen tussen jongeren en ouderen zie ik niet. Al is het alleen maar omdat ouderen langzaam maar zeker altijd in de richting van het contemplatieve gaan, terwijl de jeugd een lange periode eerder in de richting van het direct agressieve zal gaan. Er blijft dus altijd een verschil in functie bestaan, maar dit zal binnen niet al te lange tijd volgens mij toch gepaard kunnen gaan met een wederkerige aanvaarding.

Vraag: Maar over 20 - 30 jaren zijn de jongeren toch geen jongeren meer?

Antwoord: Natuurlijk niet. Maar zij zijn al druk bezig de volgende generatie voor te bereiden, dus stel u gerust.

Vraag: Ziet u daarin geen verval van de huwelijksharmonie?

Antwoord: Ik geloof dat een ware huwelijksharmonie eerst dan kan bestaan wanneer er geen sociale verplichting is. Misschien klinkt u dit vreemd in de oren maar ik meen dat een werkelijk huwelijk tussen twee mensen gebaseerd is op een vrijwillige en wederkerige aanvaarding. Naarmate ik een eenmalige aanvaarding sterker omgeef met een soort kuras van sociale vooroordelen in welke richting dan ook, lijkt mij de kans groter te worden dat de spontane wederkerige erkenning daarin verstikt, zodat het huwelijk aan werkelijke betekenis steeds meer verliest. Het huwelijk als een wederkerige erkenning tussen man en vrouw lijkt mij iets, wat door alle eeuwen heen zal blijven bestaan, ongeacht de verschillende varianten van sociaal gedrag die op kunnen treden.

Ik wil hieraan echter toevoegen dat het huwelijk zoals het nu bestaat, zogenaamd een ideële instelling, die echter materiële zelfhandhaving ten doel heeft. En wel om de doodeenvoudige reden dat de wijze waarop het huwelijk beleefbaar is, steeds sterker wordt geschaad door de opvattingen omtrent dit huwelijk bij anderen. Ik zou zeggen: wanneer je een harmonisch huwelijk hebt, zo is het verder jouw zaak op welke wijze dit bestaat en hoe het verloopt. Daar heeft niemand iets mee te maken. Op het ogenblik dat anderen zich met de huwelijksbelevingen gaan bemoeien, wordt een harmonisch huwelijk steeds minder mogelijk. Reken daarbij mede de omstandigheden. Vroeger had een man het gemakkelijk: zijn eerste vrouw stierf, hij nam een tweede, misschien later nog een derde en kon verder buiten de deur nog alles vinden, wat hij begeerde. Het was toen eenvoudig genoeg om als man te spreken over de onschendbaarheid van het huwelijk enzovoorts. In uw tijd zijn er onder meer dolle Mina's, die voor zich gelijke rechten vergen of zeggen te vergen. De man zou in dergelijke omstandigheden het loodje moeten leggen. Het schijnt in de USA al vaak het geval te zijn.

Ofschoon men in steeds grotere kring op het ogenblik de beperktheid van een huwelijksscheiding aanvaardt, zijn er nog velen die de heiligheid en onschendbaarheid van het huwelijk op basis van aangegane verplichtingen, sacramenten en dergelijke verdedigen. Toch zijn er steeds meer mensen die zullen weigeren zich door de andere partij in het huwelijk uit te laten buiten of dood te laten pesten. Het aantal echtscheidingen neemt dan ook toe. Maar zelfs dan blijkt het huwelijk nog een aantal wraak- en winstmogelijkheden voor een der partijen te bevatten. Op het ogenblik dat de beide partners weten dat hun huwelijk of samengaan zonder meer op elk ogenblik kan worden verbroken, zonder dat hieraan wettelijke rechten of iets dergelijks verbonden zijn, zullen zij, naar ik meen, heel wat meer oppassen om zo hetgeen zij in elkander waarderen te kunnen behouden. Wat mij een een idealer vorm van huwelijk lijkt te zijn.

Ik zou op willen merken dat het huidige huwelijk niet bestaat omdat het een heilige band tussen mensen is; dat heeft men er eerst later van gemaakt, maar dat het voortkwam uit de behoefte erfgenamen en bezittingen veilig te stellen en bezittingen op de juiste wijze samen te kunnen voegen. Het was dus in feite een bezitshandhavend- of contractshuwelijk. Dit bestaat nog zo rond 1800 en zelfs in de eerste jaren van 1900 kan men aantonen, al gaat het niet meer zo openlijk dat de meeste huwelijken op zakelijke basis, bezit, invloed, macht en dergelijke, gebaseerd zijn. Wie dit constateert en de wijze waarop een dergelijk huwelijk placht te verlopen kent, zal toe moeten geven dat de idealen die men later heeft toegevoegd aan de huwelijksverhouding - vooral na de emancipatie van de vrouw - niet in overeenstemming zijn met de werkelijkheid, hoezeer men deze dingen dan ook pleegt te romantiseren of te idealiseren.

Ik meen dat je juist daarom verstandiger en beter zal doen om op de duur tot de eenvoudige samenleving terug te keren. Zeg niet, dat dit onmogelijk is. Ik zou u kunnen wijzen op het feit, dat bijvoorbeeld in Mexico, Z. Amerika, Afrika enzovoorts zeer vele mensen in een getrouw huwelijk samenleven van vaak zeer jeugdige leeftijd af tot de dood, zonder dat er ooit een formele bevestiging van het huwelijk voor de gemeenschap heeft plaats gevonden, sacramenten zijn toegediend of inschrijvingen hebben plaats gevonden, of wat dan ook. Dit toont mijns inziens aan dat de mogelijkheid wel degelijk bestaat. Maar volgens mij zal die

mogelijkheid pas werkelijk tot zijn recht komen wanneer de mensen niet meer denken aan een huwelijk als het bezitten van rechten op elkaar en het beseffen als een in liefde dienen van elkaar.

Ik zie dit zich in de toekomstige tijd steeds meer ontwikkelen. Het wordt ook te lastig met al die echtscheidingen en de wijze waarop partijen dezen soms exploiteren. Zou het zo doorgaan, als het zich nu ontwikkelt, zonder dat men de opvatting over het huwelijk verandert, dan zal men over 100 jaren bij elk stadhuis een automaat aantreffen die tegen inworp van een redelijk bedrag, bijvoorbeeld een riks, een formulier afgeeft dat men met de te scheiden partner gezamenlijk in moet vullen. Daarna gaat men er een stempel op halen en de scheiding is weer voor elkaar. Men zal dan de echtscheidingen handhaven omdat zij een bron van inkomen voor de staat zijn, wat mijns inziens een vorm van ambtelijke prostitutie is, daar de ambtenaar omentwille van de opbrengsten zich bemoeit in dingen van het persoonlijk leven die zonder hem en zijn maatregelen en wetten goedkoper en beter zouden kunnen worden opgelost. Wat een prostitueren van zijn ambt, de waarde ervan en zichzelf inhoudt, volgens mij.

Ik neem echter niet aan dat het zover zal komen. De moeilijkheden van de huidige wetten zijn al erg genoeg: in Italië zal op het ogenblik dat officiële echtscheidingen zijn toegestaan, vanaf de eerste dag reeds een achterstand van rond 20 jaren juridische arbeid hebben, omdat zovelen die metterdaad gescheiden zijn dit nu ook legaal zullen willen vastleggen. Het is de vraag of men die zaken met het beschikbare personeel zelfs ooit zal kunnen afhandelen. Deze en dergelijke zaken moogt u zelf nagaan. U zult zien dat mijn betoog in feite een understatement is en met mij eens zijn dat het wettelijke huwelijk vaak een aanfluiting betekent van de werkelijk menselijke waarden. Het lijkt mij daarom maar beter een dergelijke ambtelijke opvatting van samengaan maar ter zijde te schuiven en de officiële erkenning niet meer als het belangrijkste en de sacramentele bevestiging niet meer als de meest bindend te zien. U hebt mijn mening gevraagd, hier is zij.

Vraag: Zullen ook andere taboes dan deze rond het huwelijk op de duur devalueren, of zullen er altijd taboes blijven bestaan?

Antwoord: De taboes die de mensen kennen zijn voor 9/10 projecties van hun eigen angsten, die zij tegen de wereld als wapens gebruiken. Zij zullen dus wel blijven bestaan maar waarschijnlijk minder algemeen zijn dan nu. Het taboe tegen homoseksualiteit ontkent eenvoudig dat homoseksualiteit in de ontwikkeling van het mannelijke kind een normale en algemeen voorkomende fase is. Elke jongen maakt dan ook iets dergelijk in meer of minder sterke mate mee, emotioneel zeker. Seksuele spelen van jongeren met seksegenoten komen altijd weer en regelmatig zelfs voor. Homoseksualiteit door het ontbreken van andere mogelijkheden komt eveneens reeds lang voor en speelde bijvoorbeeld ook een rol in de behuizingen van de klerken vroeger, de in barakken ondergebrachte werkers, soldaten, gevangenen. De meeste meisjes kennen een periode van lesbische attractie, waarbij zij in wezen verliefd zijn op bijvoorbeeld onderwijzeressen en dergelijke. In de ontwikkeling van de jonge mens kunnen wij daarom dit verschijnsel als normaal beschouwen.

Wel kunnen wij zeggen, dat degenen, die een blijvende homoseksuele houding vertonen, in feite een psychische retardie vertonen: door welke oorzaken dan ook zijn zij kennelijk niet tot normale ontwikkeling gekomen. Er zijn onder de homoseksuelen maar zeer weinigen, waarvan wij zonder meer kunnen constateren, dat hun kwaal niet psychisch, maar eerder zuiver fysiek veroorzaakt wordt. Waarom zou men dergelijke dingen echter blijven veroordelen? Ik meen dat een maatschappij die niet meer bang is voor de erkenning van allerhande facetten van de seksualiteit en niet meer de voortplanting gevoelt als een eerste maatschappelijke noodzaak, geneigd zal zijn om ook dergelijke verschijnselen zonder meer te accepteren. Alleen de mens die niet zeker is van zichzelf zal steeds weer trachten zich die zekerheid te verschaffen door anderen tot conformiteit te dwingen. Of om het anders te stellen: degenen die zo ontzettend strikt de goede zeden van anderen willen handhaven, weten over het algemeen voor zich nog wel een kat te vinden die in het donker geknepen wil worden.

O. U bent het dus erg met mij eens? U staat daarin niet alleen, maar wij kunnen hier toch niet spreken van unanimitéit in dit opzicht. Gelukkig niet, wordt hier gezegd. Dat is de stem van degenen die eenmaal in een bepaald patroon zijn vastgegroeid. Het is maar goed dat zij er zijn daar het onmiddellijk wegvallen van elk taboe en elke norm, zonder dat eerst een ander concept heeft kunnen groeien, zou kunnen voeren tot de meest fantastische en pijnlijke verwarringen overal. Ook de behoudzuchtige heeft zijn taak en belang in de wereld, zolang hij maar niet denkt dat de rem het belangrijkste deel van de auto is. In de maatschappij ontwikkeling zult u kunnen constateren dat de behoudzuchtigen vaak zeer belangrijk zijn, omdat zij de motoren, de progressieven van deze tijd, beletten de hele zaak te pletter te rijden. Maar dit is dan ook hun werkelijke functie. De ouderen zijn er om te voorkomen dat de jongeren te veel afbreken, voor zij in staat zijn te bouwen. De jongeren zijn er om de nieuwe denkbeelden te vinden, waardoor datgene wat mors en te oud is geworden, kan worden opgeknapt of vervangen door iets beters.

Ik zie de ontwikkelingen tussen de generaties, zowel als tussen de volkeren, steeds meer gebaseerd op een dergelijke wisselwerking. Men moet elkander helpen en begrijpen, daar dit de enige wijze is om een leefbare wereld te verkrijgen, waarin de mens met zijn geestelijke behoeften en erkenningen waardig als mens kan leven, zonder ten onder te gaan aan het gezag en de eisen van anderen of onder te gaan aan eigen duldzaamheid tegenover dat, wat men zelf als onrecht ervaart. Dank voor uw bijval, uw afkeuring, vooral echter voor het mij verleende gehoor. Overweeg deze dingen eens. Zij zijn ook voor uw eigen geestelijke ontwikkeling van veel meer belang dan vele vage theorieën omtrent dingen, waarmee u toch niet in feite geconfronteerd wordt. Uit de ervaring bouwt u uw geestelijk besef, uw geestelijk besef bepaalt uw geestelijke mogelijkheden, zowel nu in uw wereld als later in de onze.
Goedenavond.

DE SITUATIE IN DE WERELD (ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden.

De noodzaak na dit alles een geestelijk onderwerp aan te snijden brengt mij enigszins in moeilijkheden. Misschien kan ik echter proberen in enkele korte krantekoppen enzovoort u mijn visie te geven op de situatie in uw wereld en de geestelijke betekenissen en mogelijkheden daaraan verbonden.

Ik kan mij voorstellen dat de volgende kop voorkomt:

Man heeft waarheid gevonden. De plaats van terechtstelling wordt om veiligheidsredenen niet gepubliceerd.

Mens ontmoet God, maar een dergelijk sektarisme wordt niet door de kerken getolereerd.

Geesten openbaren zich overal. De vakbonden nemen stelling hier tegen.

De eeuwigheid openbaart zich reeds nu. Grote verwarring op de belastingkantoren.

Deze pseudo-krantekoppen zijn slechts een klein voorbeeld van alles wat op uw wereld mogelijk zou zijn. Want indien wij de geestelijke waarheid van de mens trachten te vergelijken met zijn materiële gedrag, zo stoten wij ons voortdurend weer aan de incongruentie van deze beiden toch in één wezen verzamelde waarden. Wanneer een mens spreekt over de waarheden die hij in zijn leven ontdekt heeft en de daden die hij heeft gesteld, is dit meestal een uitgave in prachtband van 26 delen, sterk geromantiseerd. Zou hij moeten spreken over de tevredenheid die hij in zichzelf heeft kunnen vinden, kan hij meestal met een klein half

bedrukt blaadje volstaan, want tot een brochure van enkele bladzijden brengen slechts weinigen het wanneer zij zich aan de feiten moeten houden.

Het waarom is misschien ook in enkele korte koppen weer te geven:

Mens ziet werkelijkheid omtrent zichzelf. Hij is nog steeds voortvluchtig.

Een mens openbaart zijn levenservaringen aan anderen. Reeds 26 secretaresses vertoeven nu in een zenuwinrichting.

Een mens zoekt innerlijke beleving uit te drukken. Door tekort aan woorden moest de voorstelling echter worden afgelast.

Want zo is het in het leven: wanneer wij een innerlijke werkelijkheid bereiken, vluchten wij er ofwel voor weg, dan wel ontdekken wij dat wij haar niet kunnen omschrijven. Daar echter de meeste mensen een schrijfdrang in zich hebben, omschrijven zij dan alles behalve de beleefde werkelijkheid die nog steeds onomschrijfbaar is. De moeilijkheid bij dit alles is wel dat zij desondanks hun schrijverij dan aanbevelen als de enige waarheid. Wanneer wij geconfronteerd worden met bijvoorbeeld de geest, zal zelfs deze geest zich moeten conformeren aan het menselijke voorstellingsvermogen omdat anders geen mogelijkheid bestaat voor de mens de geest en haar waarden in te passen in het menselijke denkschema en zo in het menselijke bewustzijn mede een rol te laten spelen. Gesteld dat onze vriend Henri zich met een trompet zou manifesteren boven bijvoorbeeld Jeruzalem. Ongetwijfeld zou dan de menselijke versie van dit gebeuren ongeveer als volgt luiden: De aartsengel Gabriël blaast de bazuin boven de heilige stad. Vele wonderen worden verwacht....

Wanneer een geest vanuit zichzelf zegt: 'Ik weet er geen barst van', zal deze uitspraak ongetwijfeld bij de mensen eindigen als een reclame voor lijm, dan wel beschouwd worden als een duidelijke verklaring omtrent de onwaardigheid van alles wat zich geest noemt. De grote moeilijkheid voor de mens is namelijk de volgende: in zich leeft hij een geestelijke werkelijkheid, waarvoor hij - zoals ik in het voorgaande reeds probeerde aan te duiden, - enigszins bevreesd is. Daarom tracht hij deze innerlijk besepte werkelijkheid voortdurend aan de feiten te toetsen. Bij zijn realisatie speelt hij echter bij voorkeur ofwel op de zwarte of op de witte toesten van zijn instrument der rede, wat dan materieel misschien een blijk van racisme genoemd zou kunnen worden, maar mijns inziens eerder wijst op de grote geestelijke en vooral mentale eenzijdigheid van degenen die op deze wijze anderen hun levenslied voor trachten te spelen.

Het leven op zichzelf wordt veelal beschouwd als een soort moeizaam vergaren van verdiensten, dewelke dan later dienen te worden afgeleverd om hiervoor een entree te kunnen verkrijgen voor het geestelijke lunapark 'de hemel'. Hierin, zo hoopt de mens - of hij het werkelijk kan geloven is een andere zaak - alles aan te kunnen treffen wat hem aangenaam is, behalve in sommige kerken waar men volgens de verkondigde leer in de hemel alleen dat zal aantreffen wat de huidige prelaten aangenaam is. In andere religies betekent de hemel ongetwijfeld alleen de dingen waarvan de prelaten toe willen geven dat zij goed en aangenaam zullen kunnen zijn. Dit is meestal niet veel, maar daarvoor treft men dan al het andere wel weer aan in de dependance, die de naam 'de hel' draagt.

Dit wijst op het werkelijke probleem: een te grote afstand tussen de geestelijke werkelijkheid die men kan beseffen - en de stoffelijke werkelijkheid zoals de mens die toe wil geven. Dit zal dan ook vaak aanleiding zijn voor het ontstaan van de meest vreemde reacties op het stellen van bepaalde geestelijke en andere problemen. In dit verband zou ik u een kleine bloemlezing van vragen willen voorleggen, die ons, sprekers van de Orde, in de afgelopen 12 maanden werden gesteld op aarde.

Zijn degenen die in de vliegende schotels zitten, engelen, broeder?

Een andere vraag: Wanneer u als geest hier op aarde spreekt, broeder, bent u dan een geest?

Een eveneens wel zeer fraaie opmerking: Broeder, uitgaande van hetgeen u gezegd heb meen ik te mogen veronderstellen dat hetgeen u gezegd hebt niet hetgeen is wat u bedoelt te zeggen. Bedoelde u soms het volgende

De volgende zeer uitgebreide groepering werd door de hierbij betrokken entiteit overigens met een kort 'neen' afgedaan.

Broeder, hebt u God reeds ontmoet? Waarom niet?

Broeder, u bent zozeer op de hoogte van alles wat er hier op de wereld gebeurt. Hoe kan dat eigenlijk? Ik dacht dat een geest hierin geen interesse meer had.

Na het antwoord werd de vraag aangevuld: Vindt u ons dan zo interessant?

Dit zijn maar enkele van de vele vragen die wij hebben ontmoet in dit jaar. U kunt misschien om de redactie van die vragen of om hun inhoud lachen. Maar u moet niet vergeten dat de vraagstellers of stelsters volkomen ernstig waren en kennelijk er van overtuigd waren dat dit dan wel juist zou moeten zijn? Zeker, een vliegende schotel bemand met engelen lijkt mij een wat eigenaardig verschijnsel. Maar wanneer de mens geneigd is alles wat van ver komt, hoger aan te slaan en alles wat van buiten de aarde kan komen als hoger dan menselijk, is uiteindelijk de stap naar een 'engel' als ruimtevaarder slechts een zeer kleine stap. Zo kan ik mij goed voorstellen dat een mens zich afvraagt of een geest God ziet. De moeilijkheid hierbij is dat de mens meent dat God een bijna menselijk wezen is dat je ontmoeten kunt.

Wij kunnen natuurlijk wel een deel van God leren zien en beseffen, als geest zo goed als tijdens een aards bestaan als mens, maar dat het zeer moeilijk, zoal mogelijk, is het geheel van het goddelijke wezen ook maar enigszins te beseffen hieruit, laat staan dat men het geheel op eenvoudige wijze zou kunnen overzien. De mens maakt zich voorstellingen in het kader van zijn eigen denken en zijn eigen wereldje. Op het ogenblik dat je als geest of desnoods als mens, een van die voorstellingswaarden zou durven aantasten, ontstaat er in hem een enorm innerlijk oproer. Naarmate hij echter innerlijk meer aanvoelt dat gestelde juist is, zal hij daartegen ook meer in verweer komen zolang het niet past in zijn praktijk van zijn leven.

Hierin ligt dan de essentie van hetgeen ik u met al deze korte vragen en andere aardigheden probeer aan te tonen. Het geestelijk bestaan van de mens wordt door hem steeds beschouwd als een soort rechtvaardiging voor, of plan ten aan zien van zijn stoffelijk bestaan. Hij begrijpt niet, hoe zijn stoffelijk bestaan de vaak zeer onvolledige uiting is van het werkelijke Ik, waaronder ook de geest begrepen is.

Zou ik in enkele korte slagzinnen en koppen mijn mening duidelijk moeten maken omtrent het menselijke beleven van de geest en de geestelijke waarde van de mens, zo zou ik dit waarschijnlijk als volgt doen:

'Mens erkent God en begint onmiddellijk, zijn minderwaardigheidsbesef weer weg te werken.' En toch was hij met zichzelf tevreden, want iemand die God ontmoet, weet eerst goed hoe belangrijk hij is in al zijn onbelangrijkheid.

'Mens betreedt de sferen en besluit na terugkomst de daar erkende waarheid tot uiting te brengen. Hij slaagt daarin een enkele maal.'

Wat begrijpelijk is, want de meeste mensen leven vanuit hun stoffelijke wereld en voor die wereld, zodat zelfs het tot uiting brengen van een daarbuiten liggende erkende waarheid heel wat moeilijkheden baart.

En als misschien de beste slagzin deze: 'Waar de mens de eeuwigheid begrijpt, verstomt hij in zijn eigen tijd.'

Want je kunt nu eenmaal niet de tijdloosheid erkennen, begrijpen, benaderen en nog woorden vinden voor het belangrijke in eigen menselijk leven, omdat niets meer belangrijk is buiten de oneindigheid die je ervaren hebt.

Daarom zou ik als mijn conclusie nog willen geven: Er is geen enkele geestelijke waarde die voldoet en voldoende duidelijk in menselijke begrippen en woorden kan worden omgezet, indien zij van menselijk standpunt wordt benaderd. Ten hoogste is een benadering van deze innerlijke werkelijkheid op zeer persoonlijke basis mogelijk. Er kan dus geen enkele onfeilbaar, onomstotelijk of blijvend vaststaand beeld van de waarheid omtrent geestelijke krachten en bestaansvormen op aarde worden gesteld. Wie dit beseft zal uit de vele mogelijkheden en voorstellingen voor zich wel een beeld kunnen vinden dat niet te veel van de werkelijkheid afwijkt. Wie echter uit wil gaan van de onveranderlijke waarheid van zijn eigen voorstelling zal vaak geestelijk ten gronde gaan aan zijn pogingen om datgene wat hij als enige geestelijke waarheid beschouwt, op aarde praktisch tot uiting te brengen. Geestelijk leven is onbegrensd leven, stoffelijk leven echter betekent een begrensd leven waarin je de denkbeelden en ervaringen kunt vinden waardoor het geestelijke leven zijn inhoud verdiept.

En met deze ongetwijfeld niet al te mooie en korte presentatie van mijn visie op geestelijke en menselijke werelden gaan wij over naar het laatste punt van de avond.
De improvisatie. Welke voordelen kiest u als basis hiervoor?

Essentie. Albesef. Naaimachine.

Als steken rollen de dagen voort.
De machine ratelt
en in vergetelheid vormt zich
toch een patroon.
Uit de hoon van onbegrepen zoeken
en haast wanhopig denken
maakt de machine
een wenken
van werkelijkheid.

Wie de essentie zoekt van Zijn,
terwijl de stof van tijd verglijdt,
ziet hoe de dag als steek van de machine
herhaalt zich keer op keer
toch makende een kleed, zo groot,
dat het zelfs bevatten kan
een albesef.

Zo ik mij verhef boven het tellen van steken,
het tellen van dagen,
mij verhef boven de onbelangrijkheid van vragen
en een korte tijd totaal mij voorstel
en erken,
vind ik dan niet beseft van wat ik ben,
beseft, van al wat ook kan zijn?

Onbetekenend en klein
lijkt de steek voor hem,
die luistert naar het zoemend
ratelen van de machine.

Hoe onbetekenend en klein lijkt het werk
dat wordt verricht;
volautomatisch
zonder sfeer
en vaak in afwijzing

van de zin der dagen.

Maar wie essentie zoekt
in alles, wat is en bestaat,
ondergaat in zich een vaagheid
die wordt begrip en zo besef,
voegende de onbelangrijkheid der dagen
tot eens het Al een beeld je wordt
dat je in jezelf kunt dragen.

Dan eerst kan ik de stap naar Albeseef gaan wagen,
vergetende de sleur, de wrede spoed van tijd,
vergetende dromen van lange eeuwicheden,
zo kun je in het heden treden en in het heden zijn.

Goedenavond.
d.d. 20 februari